

PL-BY-UA
2007-2013

PL-BY-UA
2014-2020

Common Perspective

Cross-border Academy of Development

ТРЕТІЙ ВІПУСК АКАДЕМІЇ ТРАНСКОРДОННОГО РОЗВІТКУ В МІНСЬКУ (БІЛОРУСЬ)

www.pbu2020.eu

ТРЕТЯ ТРАНСКОРДОННА АКАДЕМІЯ РОЗВИТКУ М. МІНСЬК (БІЛОРУСЬ)

9 серпня 2018 року в готелі «Вікторія» м. Мінськ (Білорусь) відбувся 3-й випуск Транскордонної академії розвитку, організованої в рамках 15-річного ювілею Програми «Польща-Білорусь-Україна». Понад 150 учасників із Польщі, Білорусі та України зібралися, щоб послухати експертів у сфері культурної, історичної та природної спадщини.

За традицією, що склалася, Академію відкрив директор Центру європейських проектів Доктор Лешек Буллер, який особливу увагу приділив другому конкурсу проектних пропозицій до Програми. Керівник Спільного технічного секретаріату Павел Словіковскі представив основні досягнення Програми «Польща-Білорусь-Україна» протягом трьох періодів існування Програми: 2004-2006, 2007-2013, 2014-2020 рр.

Як і під час першого і другого засідань Академії, що відбулися в грудні 2016 року в місті Янів Підляський та у вересні 2017 року у Львові, незалежні експерти надали важливу інформацію з підготовки мікропроектів у рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь- Україна» на 2014-2020 роки. Польські, білоруські та українські експерти обговорили популярні тенденції та перспективи у сфері збереження спільної культурної, історичної та природної спадщини трьох сусідніх країн. Потенційні заявники мали змогу отримати цінні рекомендації експертів і, таким чином, поліпшити свої проектні ідеї для другого конкурсного набору проектних пропозицій.

www.pbu2020.eu

Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» 2014-2020 вступила у найяскравішу й найактивнішу фазу. Цього року вона відзначає своє 15-річчя. За 15 років програма транскордонного співробітництва стала важливим ресурсом для прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, дозволила залучити потенціали сусідніх країн. За 15 років вдалося профінансувати близько 400 проектів. І хоча досвід взаємодії між трьома країнами триває набагато довше, з появою Програми «Польща-Білорусь-Україна» ця співпраця набула практичної форми. На урочистому засіданні експерти підбили підсумки минулого набору і висловили своє бачення майбутнього другого конкурсного набору. У другому конкурсному наборі Програми заявники зможуть подавати заявочні форми за двома пріоритетами в рамках Тематичної цілі «Спадщина». Перший пріоритет – 1.1. Підтримка місцевої культури та збереження історичної спадщини. Другий – 1.2. Просування і збереження природної спадщини.

Академія зібрала в одному залі вчених-практиків зі своїми думками і баченням наукової складової проектів транскордонного співробітництва. Завдання експертів полягало в тому, щоб дати майбутнім заявникам практичні рекомендації з написання проектів, сприяти у розробці проектних ідей або вдосконаленні вже існуючих. Досвід практиків покликаний також допомогти виробити модель для написання проектів та впровадити нові підходи для майбутніх періодів Програми.

ПРОГРАМНІ ПОКАЗНИКИ З АКЦЕНТОМ НА ПОКАЗНИКИ 2-ГО КОНКУРСНОГО НАБОРУ

Цикл виступів незалежних експертів розпочав доктор Марцін Зажецькі (Університет ім. Кардинала Стефана Вишинського, м. Варшава), який представив аналіз показників Програми «Польща-Білорусь-Україна», звернувши особливу увагу на показники результату і продуктів із тематичної цілі «Спадщина».

На думку Марціна Зажецького, наступні показники є неодмінною передумовою для досягнення успіху в 2-му конкурсному наборі:

ТМ СПАДЩИНА

Пріоритет 1.1. – Підтримка місцевої культури та збереження історичної спадщини

Показник продукту

- Кількість поліпшених об'єктів культурної та історичної спадщини як прямий наслідок підтримки Програми;
- Кількість транскордонних культурних заходів, організованих за підтримки ЄС

Показник результату

- Збільшення кількості відвідувачів об'єктів історичної та культурної спадщини

Пріоритет 1.2. – Просування і збереження природної спадщини.

Показник продуктів

- Кількість учасників транскордонних культурних заходів, організованих за фінансової підтримки ЄС;

Показник результату

- Збільшення кількості відвідувачів об'єктів природної спадщини

Крім того, у разі потреби можна використати й інші конкретні показники продукту в рамках проекту.

Експерт наголосив на особливій ролі інновацій. Будь-яка сфера, зокрема й культурна та історична спадщина, буквально пронизана новими технологіями. І це також потрібно враховувати при підготовці нових проектів. За словами пана Марціна Зажецького, в кожному регіоні Польщі створюються «технічні» школи, де охочих взяти участь у написанні проектів будуть навчати, як це робити, як писати заявки. На таких зустрічах можна буде знайти партнера, запропонувати співпрацю. Спочатку подібні зустрічі відбуватимуться на місцевому рівні. А починаючи з жовтня 2018 року на здобувачів очікують міжрегіональні консультації.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ

Білоруські експерти: кандидат історичних наук **Олександр Панько** (Брестський державний університет ім. О.С. Пушкіна) та **Микола Михальчук** (Поліський аграрно-екологічний інститут ім. О.С. Пушкіна) торкнулися питання збереження природної спадщини та екології в регіоні. Питання, що стосуються виявлення та збереження природних раритетів, зберігають свою актуальність. Багато хто вважає, що в Білорусі, Польщі та Україні природний ресурс добре досліджений, але це дещо хибна думка. До прикладу, кілька років тому в Брестській області з'явився перший в історії Білорусі заказник – це лівобережна частина Ясельди. Також у 2009 році в Малоритському районі було знайдено унікальну ботанічну пам'ятку.

Експерти відзначили, що чимало брестських дослідників прийшли у проектний менеджмент із проекту «Три Полісся – спільна стратегія охорони та екологічного використання природної спадщини теренів польсько-білорусько-українського прикордоння», реалізованого в рамках Програми добросусідства «Польща-Білорусь-Україна» 2004-2006. Унікальність проекту полягала в тому, що всі три сторони проекту – Польща, Білорусь та Україна діяли як три рівноправні фінансові партнери.

Ще один проект, який вплинув на вироблення спільних ініціатив, – це спільний транс-кордонний проект, реалізований за Програмою періоду 2007-2013 років двома університетами – Брестським державним університетом ім. О.С. Пушкіна та Державною вищою школою ім. Іоанна Павла II м. Бяла Підляска. В його основі лежить класичний туризм – розробка велосипедного маршруту «Слідами прибузьких таємниць», але експерт запропонував розглядати даний проект ширше – як форму екологічного туризму.

Експерти сформулювали можливі ідеї для проектів у сфері збереження природної спадщини:

- ▶ видавнича діяльність по темі збереження природної спадщини, зокрема видання міжрегіональної Червоної книги;
- ▶ організація заходів, присвячених круглим датам, наприклад: 80-річчя створення Бюро меліорації Полісся та 85-річчя експедиції Луїзи Бойль по Полісся;
- ▶ організація демонстраційних ботанічних садів, наприклад, із вирощування лікарських рослин, прямих трав;
- ▶ економне витрачання і збереження енергоресурсів;
- ▶ інформаційне забезпечення екологічних маршрутів;
- ▶ організація виставок (фото, малюнки) на тему збереження природної спадщини;
- ▶ створення нових унікальних туристичних продуктів.

КУЛЬТУРА – ТЕ, ЩО НАС ОБ'ЄДНУЄ

Культурна та історична спадщина, пов'язана з локальною культурою, – це цікава перспектива для майбутніх проектів. У рамках панелі зі збереження культурної та історичної спадщини виступили шість експертів.

За словами доктора **Юрія Пачковського** (Львівський національний університет ім. І. Франка), сучасне розуміння культурної спадщини – це не лише пам'ятки культури та історії, а й довкілля, унікальні історико-ландшафтні території. У сучасному світі культурна спадщина – це потужний фактор економічного стратегічного розвитку країни. Доктор Пачковський зробив особливий акцент на використанні досягнень інформаційно-комунікаційних технологій, а також на створенні сучасних електронних продуктів, адаптованих для використання на смартфонах, планшетах і ПК.

Юрій Пачковський вважає, що в рамках Програми можливим буде втілення таких проектів, як електронні путівники, електронні туристичні продукти, інтерактивні путівники різними мовами, організація стартапів у сфері культурного туризму.

Також український експерт пропонує вести облік об'єктів культурної спадщини. З цією метою можна створювати віртуальні електронні системи обліку об'єктів культурної спадщини, розробляти інформаційно-аналітичні системи, формувати цифрові каталоги, оновлювати нормативно-правову базу з ревіталізації нематеріальної культурної спадщини.

Доктор Пачковський запропонував розглянути культурну та історичну спадщину з точки зору маркетингу на прикладі України. За словами експерта, кожен десятий європеєць мріє потрапити в українське село. У країні знаходиться близько 30 тис. пам'яток культури. З них найбільше – 11% – розташовані в Києві, 10% – на Харківщині. На Львівщині таких пам'яток тільки 5% від загальної кількості, або 2045. При цьому є низка проблем зі збереженням цієї спадщини. Близько 70% об'єктів потребують

реконструкції, 10% перебувають в аварійному стані, а в Україні немає єдиної системи захисту цих пам'яток. Експерт пропонує впроваджувати нові технології для ознайомлення з пам'ятками, проводити інвентаризацію культурної спадщини, прагнути максимально зберегти автентичність, а пропонувані проекти мають бути ефективними не лише з точки зору відвідування цих пам'яток, але й з точки зору інноваційності проекту.

Польський експерт доктор **Анна Фіделюс** (Університет ім. Кардинала Стефана Вишинського, м. Варшава) запропонувала впроваджувати більшу кількість мережевих проектів, що дозволяють налагоджувати і розвивати польсько-білорусько-українське співробітництво. Мережі можуть бути конкретизацією існуючого співробітництва окремих установ, яке вже було присутнє і триває нині, проте формально не було жодних фінансових інструментів, що підтримували б співпрацю цих установ. Мережеве співробітництво може бути налаштоване за тематичними напрямками, такими як економічне, освітнє або культурне, а також співробітництво у сфері безпеки по обидва боки кордону.

На думку пані Фіделюс, основну увагу слід приділити поліпшенню потенціалу прикордонних регіонів з точки зору інноваційного розвитку, а також зміцнювати співробітництво між університетами, науково-дослідними інститутами, організаціями ділової сфери та бізнес-організаціями.

У контексті запланованих проектів пані Фіделюс торкнулася питання розвитку суспільних відносин. Комунікація всередині проекту є важливим фактором у процесі його реалізації, особливо тоді, коли учасники проекту з різних країн. З огляду на це, новий проект може стати доброю нагодою для зміцнення суспільних відносин, але і його ефективність залежить від якості комунікації всередині проекту.

Білоруський експерт **Степан Сурейко** у своєму виступі підкреслив, що тема спадщини – це насамперед той духовний зміст, яким вона наповнена. Тому, на думку Степана Сурейко, кількісні показники, такі як, наприклад, кількість відвідувань культурних та історичних об’єктів, при оцінці реалізації того чи іншого проекту не завжди є інформативними. Набагато важливіше оцінити, як проект змінив життя тих, хто живе на конкретній території. І тут Степан Сурейко вирізняє кілька аспектів:

1. Залучення в соціокультурний фон більшого розмаїття культурної спадщини, наприклад, синтез кількох культур.
2. Соціальна інклюзія. Важливо враховувати інтереси людей з обмеженими можливостями та маргіналізованих груп, проводити роботу з культурної інтеграції.
3. Важливо розглядати питання про культурну та історичну спадщину разом із процесами сталого розвитку, привносячи новий досвід, нові ідеї.
4. Найкращий проект – це той проект, необхідність у якому вже давно існує, і який продовжує жити після закінчення фінансування.
5. Найважливішим результатом кожного проекту є спроможність сформулювати свою відповідь на питання про те, що ж таке культурна спадщина.

Ще один український експерт **Володимир Швець** (Львівський національний університет ім. І. Франка) вважає, що приділяється незначна увага таким об'єктам культурної та історичної спадщини, як пам'ятки замкового і палацового мистецтва. Відновлення таких об'єктів вимагає значних ресурсів і не зможе бути профінансовано в мікро-проектах. Утім, якщо застосовувати модульно-поетапний підхід, дана мета стане більш реальною. Функцію окремих модулів можуть виконувати проекти зі створення музейних колекцій різних тематичних напрямків. Серед тематичних напрямків можуть бути артефакти культурно-історичної спадщини поляків, білорусів та українців, що стосуються, наприклад, освітньої діяльності, розвитку співпраці, грошового обігу, становлення банківського і страхового бізнесу на прикордонній території. Такі колекції мають всі підстави стати об'єктами для туризму по обидва боки кордону. Створені в рамках мікро-проектів музейні колекції можна було б використати як основу для інтер'єрного наповнення відреставрованих замків та палаців. Координуючими організаційними центрами таких ініціатив можуть стати товариства (спілки) з питань культурної спадщини, об'єднані навколо історичних та культурних об'єктів. Метою створення таких спілок є об'єднання і активізація зусиль громадськості для збереження культурних цінностей Польщі, Білорусі та України. Вчений наголосив, що спільну культурну спадщину потрібно демонструвати, а не ховати. Для цього необхідно провести електронну каталогізацію архівів.

Проект можна вважати вдало реалізованим у тому випадку, якщо він отримав відгук. Стороння оцінка дає можливість розповісти про помилки та досягнення. Але потрібно розуміти, за якими критеріями його оцінювати – зовнішніми чи внутрішніми. Ефективність проекту можна оцінити за співвідношенням витрат до результатів і за показниками того, як після реалізації проекту збільшилася чисельність споживачів культурного продукту.

Звернути увагу на якісні показники при реалізації проектів закликав також польський експерт **Мчислав Озоровскі**. Проект не можна вважати вдалим, якщо термін його тривання – це тільки період фінансування. Проект, який не зміг зацікавити людей, не має майбутнього, навіть якщо він дуже привабливий.

Потрібно прагнути до того, щоб працювати над збереженням спадщини на якісно новому рівні. І тут можна визначити п'ять базових питань:

1. Кількість об'єктів спадщини;
2. Кількість ініціатив;
3. Кількість спільних досліджень;
4. Взаємодія державних і недержавних організацій;
5. Партнерство всередині країни.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Підводячи підсумки засідання, експерти виклали своє бачення важливих моментів, на які слід звернути увагу при розробці нових проектів.

1. Скорочення світового споживання та виробництва електроенергії на 20% – необхідний захід.
2. Стабілізація лісового фонду. Тропічні ліси вирубуються зі швидкістю «одне футбольне поле за секунду».
3. Переробка до 90% відходів.
4. Зміна екологічної свідомості людей.
5. Екологічна безпека.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

В рамках проектів важливо зміцнити співпрацю між університетами, науковими інститутами, бізнесом, місцевими організаціями. Проекти мають бути спрямовані на зростання знань і компетенцій у сфері культури. В ході урочистого засідання було підкреслено, що необхідно демонструвати перспективність інвестицій у сферу культурної спадщини, популяризувати культурні цінності на місцевому та регіональному рівнях, впроваджувати інноваційні проекти з питань охорони та популяризації культурної спадщини, детально проробляти туристичні цінності культурної спадщини прикордонних регіонів.

ПРОГРАМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПОЛЬЩА-БІЛОРУСЬ-УКРАЇНА 2014-2020

СПІЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ СЕКРЕТАРІАТ (СТС)

вул. Доманевська 39а, 02-672 Варшава, Польща

тел.: +48 22 378 31 00

e-mail: pbu@pbu2020.eu

ВІДДІЛЕННЯ У ЖЕШУВІ МАРШАЛКОВСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ПІДКАРПАТСЬКОГО ВОЄВОДСТВА

вул. Понятовського 6, 35-026 Жешув, Польща

тел.: +48 17 85 34 188

e-mail: rzeszow@pbu2020.eu

ВІДДІЛЕННЯ У БРЕСТІ БРЕСТСЬКИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ ІНФОЦЕНТР

вул. Советская, 46, 224005 Брест, Білорусь

тел.: +375 162 53 15 83

e-mail: brst@pbu2020.eu

ВІДДІЛЕННЯ У ЛЬВОВІ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР СПРИЯННЯ ТРАНСКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВУ «ДОБРОСУСІДСТВО»

вул. Тиктора 5, Львів, Україна

тел.: +380 322 61 02 59

e-mail: lviv@pbu2020.eu

www.pbu2020.eu

